

Miten tehdä SKS ymmärrettäväksi?

■ Tero Norkola

Tieteessä tapahtuu -lehden numerossa 5/2014 julkaistiin dosentti Kristiina Kalleisen kirjaesittely Tellervo Krogeruksen Matti Kuusi -elämäkerrasta. Kirjoituksen viimeisiin kolmeen virkkeeseen oli mahdutettu useita asiavirheitä, joita en lähde tässä korjaamaan, pyrin sen sijaan kirkastamaan SKS:n julkaisuutoiminnan nykytilaa ja päämääriä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) on viime vuosina julkaissut vuosittain kuutisenkymmentä uutuusteosta, joista puolet on tiedekirjoja ja toinen puoli yleistä tietokirjallisuutta. Merkittävä osa tiedekirjoistamme on nykyisin artikkelikokoelmia. Vuonna 2013 julkaisimme 326 vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia 22:ssa artikkelikokoelmassa sekä 10 tieteellistä monografiaa. Tiedekirjasivuja julkaisimme yhteensä 12 026, keskimäärin 376 kirjaa kohti.

Volyymiltaan tämä on varsin merkittävä osa suomalaista humanististen alojen julkaisu toimintaa. Julkaisufoorumi on luokitellut johtavalle tasolle pitkälti toistakymmentä humanististen alojen suomenkielistä tieteellistä aikakausikirjaa, ja niissä julkaistaan todennäköisesti vuositasolla yhteensä vähemmän artikkeleja kuin SKS:n kahdeksassa tiedekirjasarjassa.

Myös laadun suhteen SKS pyrki olemaan tiedekirjojen kansainvälisen tason suunnannäyttäjäksi. Laadun varmistuksessa olennaisin tekijä on käsikirjoitusten vertaisarviointi. Tarkka prosessimme kuvaus löytyy SKS:n kustantamon internet-sivuilta. Tiedekirjan julkaisukriteerinä ei ole myyntipotentiali, vaan tutkimuksellinen merkittävyys ja laatu. Tämän ratkaisevat vertaisarvioiden pohjalta SKS:n julkaisuvaliokunnan vähintään dosenttitasoiset asiantuntijat, jotka nimeävät arvioitsijat.

Hyvä tiedekirja on tutkimuksellinen, mutta erilainen kuin opinnäyte. Hyvä tiedekirja aukeaa koko tieteenalansa edustajille, ei vain aiheeseen erikoistuneelle tutkijajoukolla. Tiedekirjan painotus on pääargumentissa, jota jokainen tekstiosuus tukee ja joka on muotoiltava kirkkaasti. Hyvän tiedekirjan pääargumentista saa käsityksen vaikka vain johdannon ja loppuluvun lukemalla. Se on uutta tutkimustietoa.

Open Access, ilmainen ja rajoitukseton saatavuus verkossa, on tiedejulkaisemisen kansainvälinen trendi. Tällä hetkellä teemme SKS:ssa selvitystä, mitkä olisivat ne taloudelliset ja käytännölliset reunaehdot, joilla voisimme siirtyä tiedekirjojen julkaisemisessa ilmaiseen nettijakeluun. Selvää on se, että kun kallisarvoista sisältöä aletaan tarjota ilmaiseksi, tuotantokustannukset eivät häviä, ne on katettava muuta tietä kuin kirjoja myymällä. Kyse on tietenkin myös siitä, halutaanko säilyttää nykyisen kaltaiset kirjabrändit, tiedejulkaisemisen laatua vaalivat tunnusmerkit.

SKS:ssa tietokirja ei kilpaile tiedekirjan kanssa. Laajempilevikkistä tietokirjaa myymällä kerätään rahaa vähälevikkisen tiedekirjan tekemiseen. Tiedekirja tehdään tiedeyhteisölle, yleinen tietokirja tavalliselle lukijalle, jolla ei ole välttämättä akateemista taustaa. Yleisten tietokirjojen julkaiseminen on SKS:ssakin liiketoimintaa, joten aiheen ja käsittelytavan on oltava populaari. SKS on laajentanut tietokirjojen julkaisukirjoa, mutta niin että kirjamme edustavat omien lajityyppiensä huippua. Tälläkin tavalla toteutamme SKS:n missiota suomalaisen kulttuurin ymmärrettäväksi tekemisestä.

Kirjoittaja on Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustannusjohtaja.